
Az önálló nemzetközi környezetjogi bíraskodás létjogosultságáról

Raisz Anikó*

P rugberger Tamás professzor úr tiszteletére megjelenő különszámba írni nagy megtiszteltetés. Ő a mindig vidám, végtelenül jó szándékú és bámulatos tudású egyetemi tanár igazi megtestesítője, aki mellett sosem unalmas az élet – sem szakmai, sem emberi szempontból. A fiatalok örök pártfogójaként generációk útját egyengette hol jó tanácsokkal, hol baráti szigorral. Igazi jogi polihistor: a munkajogon és az agrárjogon kívül rendszeresen „merészkedik” más jogágak területére is, a véleményét pedig közéleti kérdések kapcsán sem rejti véka alá. Nagy öröm számomra, hogy Vele dolgozhatok. Mivel Professor úr a sokszínűségnek nagy barátja, ezért bátorkodom az elkövetkezendőkben egy általa is kedvelt és sokszor meglátogatott témakör, a specifikus kérdéskörökre létrehozott önálló bírói struktúra kérdésének egyik nemzetközi szegmensével foglalkozni, mégpedig az önálló nemzetközi környezetvédelmi bíróság gondolatával.

A kérdés – egy önálló nemzetközi környezetjogi bíróság szükségességének kérdése – ugyanis eldőlni látszik. Legutóbbi ítéletei nyomán ugyanis kiderült, hogy a Nemzetközi Bíróság nem kész vagy képes megfelelően ellátni ezt a funkciót. Ez természetesen messze nem jelenti azt, hogy valóban létre is jön – akár az elkövetkezendő egy-két évtizedben – egy nemzetközi környezetjogi bíróság – az államok részéről politikai hajlandóságnak egyelőre még a szikrája sem érezhető a levegőben. De egy ilyen bíróság szükségessége körül egyre fogynak a kételyek.

Milyen kételyek övezhetik – pusztán szakmai alapon, a politikai realitásokon túl – egy ilyen új bíróság felállítását? Itt szükségképpen a nemzetközi bíróságok proliferációjával¹ kapcsolatos vitákra kell visszautalni – azon jelenség megítélésére,

---

* Egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi Jogi Tanszék.

¹ Lásd például ROMANO, Cesare P.R.: The Proliferation of International Bodies: The Pieces of the Puzzle. *N.Y.U. Journal of International Law and Politics*, Vol. 31., 1998-1999., 709-753. o., 709. o., aki emlékeztet William of Ockham bölcs mondására, miszerint „*Entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem*” (vagyis az egységeket – intézményeket – nem szabad szükségtelenül többszörözni). A lehetséges veszélyekről DUPUY, Pierre-Marie: The Danger of Fragmentation or Unification of the International Legal System and the International Court of Justice. *N.Y.U. Journal of International Law and Politics*, Vol. 31., 1998-1999., 791-807. o., 798-799. o.; KARDOS, Gábor: Konstrukció és destrukció a nemzetközi bíraskodásban. *Jogtudományi Közlöny*, 2006., Vol. 61., No. 6., 238-241. o.; BUERGENTHAL, Thomas: The proliferation of international courts and the future of International Law. In: CARDONA LLORENS, Jorge (ed.): *Cursos Euromediterráneos Bancaja de Derecho*

hogy egyre szaporodnak a nemzetközi bíróságok. Ezzel – mondják a kritikusok – nemcsak a *forum shopping* lehetősége nő meg, hanem annak veszélye is, hogy az egyre növekvő számú, részben hatásköri átfedésekkel rendelkező bíróságok szerteágazó joggyakorlatot alakítanak ki, veszélyeztetve a nemzetközi szinten elért eredményeket. E kritikák sajnos nem söpörhetőek le egykönnyen az asztalról. A nemzetközi környezetjogi bíráskodás terén ez azért is különösen igaz, mert számos fórumot kell megvizsgálnunk akkor, ha nemzetközi környezetvédelmi bíráskodásról beszélünk.

1. A nemzetközi környezetvédelmi bíráskodás fórumai

A nemzetközi környezetvédelmi bíráskodás – mint egyelőre csak a szakirodalom által használt fogalom – magában foglalja az egyes nemzetközi választottbíróságokat,² a Nemzetközi Bíróságot,³ az univerzális emberi jogi

---

Internacional, Vol. V, 2001, Tirant Lo Blanch, Valencia, 33-43. o.; CRÉPEAU, François: La multiplicité des forums judiciaires, condition de légitimité de la décision collective en droit international. In: DELAS, Olivier – CÔTÉ, René – CRÉPEAU, François – LUPRECHT, Peter (ed.): *Les juridictions internationales: complémentarité ou concurrence?* Bruylant, Brüsszel, 2005, 169-177. o.; JENNINGS, Sir Robert: The Proliferation of Adjudicatory Bodies: Dangers and Possible Answers. In: BOISSON DE CHAZOURNES, Laurence (ed): *ASIL Bulletin, Implications of the Proliferation of International Adjudicatory Bodies for Dispute Resolution*, No. 9, 1995. november, 2-7. o. illetve KINGSBURY, Benedict: Foreword: Is the Proliferation of International Courts and Tribunals a Systematic Problem? *N.Y.U. Journal of International Law and Politics*, Vol. 31., 1998-1999., 679-697. o.

² Lásd például *Trail Smelter választottbírósági ítélet*, Amerikai Egyesült Államok kontra Kanada, 1941. március 11., U.N.R.I.A.A. (III.), 1905-1982. o.; a *Lanoux-tó ügye*, Spanyolország kontra Franciaország, 1957. november 16., U.N.R.I.A.A. (XII.), 281-317. o. E két ítélet – kiegészülve a Nemzetközi Bíróságnak az állami felelősség kapcsán egyébként is mérvadó *Korfu-szoros ügyében* hozott ítéletével (Egyesült Királyság kontra Albánia, 1948. március 25. (prel.), 1949. április 9. (merits)) – már jóval a stockholmi konferencia előtt alapvető környezetjogi kérdéseket tisztázott. A kanadai Trailben található üzemből kiinduló, és amerikai farmerek földjét érintő szennyezések kapcsán kimondták, hogy egy állam nem használhatja saját területét oly módon, hogy ezáltal egy másik államban jelentős és bizonyítható személyi vagy anyagi kár keletkezzen. A Lanoux-tó ügyében pedig a vízszennyezés alapján beálló felelősség alapjait vetették meg. Bővebben lásd Michael KLOEPFER: *Umweltschutzrecht*, München, C.H.Beck, 2008., 166. o. Az Állandó Választottbíróság ügyei közül lásd Kishenganga (Indus) ügy, Pakisztán kontra India, 2013. december 20., *Arctic Sunrise*, Hollandia kontra Oroszország, 2015. augusztus 14.

³ Lásd NB, *Bős-Nagymaros ügy*, Magyarország kontra Szlovákia, 1997. szeptember 25.; *Navigációs és azzal kapcsolatos jogokra vonatkozó vita*, Costa Rica kontra Nicaragua, 2009. július 13.; *Légi gyomirtószerek-permetezés*, Ecuador kontra Kolumbia, 2008. április 1. (kereset); az ügyet 2013-ban Ecuador kérésére törölték a listából; *Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks és South Ledge feletti szuverenitás ügye*, Malajzia kontra Szingapúr, 2008. május 23.; *Uruguay folyói papírgyár ügye*, Argentína kontra Uruguay, 2010. április 20.; *Kasikili/Sedudu sziget ügye*, Botswana kontra Namíbia, 1999. december 13.; *Pulau Ligitan és Pulau Sipadan feletti szuverenitás ügye*, Indonézia kontra Malajzia, 2002. december 17.; *Antarktisi bálnavadászat*, Ausztrália kontra Japán, 2014. március 31.; San Juan folyó ügye (Costa Rica kontra Nicaragua és Nicaragua kontra Costa Rica), 2015. december 16. Bővebben lásd Juan Guillermo SANDOVAL COUSTASSE, Emily SWEENEY-SAMUELSON, Adjudicating Conflicts Over Resources: The ICJ's Treatment of Technical Evidence in the Pulp Mill Case, *Göttingen Journal of International Law*, 2011/1, 447-471. o.; Michael K. LEE, The Uruguay Paper Pulp Mill Dispute: Highlighting the Growing Importance of NGOs and Public Protest in the Enforcement of International Environmental Law, *Sustainable Development Law and Policy*, 7(2006-

fórumokat, mint például az Emberi Jogok Bizottságát,⁴ az Emberi Jogok Európai,⁵ Amerikaközi⁶ illetve Afrikai Bíróságát, a Nemzetközi Tengerjogi Bíróságot,⁷ az Európai Unió Bíróságát,⁸ a WTO vitarendezési paneljét,⁹ sőt, most már a Nemzetközi Büntetőbíróságot¹⁰ is. A leggyakoribb témakörök a határon átnyúló

2007), 71–73. o. és Brian SPIEGEL, *River of Discontent: Argentina and Uruguay Before the International Court of Justice*, *Law and Business Review of the Americas*, 14(2008), 797–824. o.

⁴ Lásd például *Ilmari Lansman kontra Finnország*, 1996, No. 511/1992.; *Lubicon Lake Band kontra Kanada*, 1990, No. 167/1984. Bővebben lásd Alan BOYLE: *Human Rights and the Environment: Where Next?* *European Journal of International Law*, 2012, 23/3., 613-642. o.

⁵ Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB), *Taşkin és társai kontra Törökország*, 2004. november 10., No. 46117/99.; *Fadejeva kontra Oroszország*, 2005. június 9., No. 55723/00.; *Okyay és társai kontra Törökország*, 2005. július 12., No. 36220/97. Az EJEB vonatkozó gyakorlatával kapcsolatban lásd még RAISZ Anikó: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete a zajszennyezéssel összefüggő egyes emberi jogi kérdésekről: Sérti-e a rendszeres tűzijáték a magánélethez és a tulajdonhoz való jogot?* *Jogesetek Magyarázata*, 2012/2., 64-68. o. A témakör behatóbb tanulmányozásához segítséget nyújt a *Manual on Human Rights and the Environment – Principles Emerging from the Case-Law of the European Court of Human Rights*; Miniszteri Bizottság, 2005/186. függelék, 2005. december 16., CDDH, 61st meeting, Final Activity Report, illetve az *Environment and the European Court of Human Rights factsheet* (echr.coe.int). Bővebben lásd Dinah SHELTON, *The Environmental Jurisprudence of the European Court of Human Rights, 2003–2004*, *The global community: yearbook of international law and jurisprudence*, 2004/1, 293–303. o.; SHELTON: *Human Rights and the Environment: Jurisprudence of Human Rights Bodies*, *Environmental policy and law*, 32(2002), 3–4, 158–167. o.; és SHELTON: *Human Rights and the Environment: What Specific Environmental Rights Have Been Recognized?* *Denver journal of international law and policy*, 35 (2006) 1., 129-171. o.

⁶ Lásd többek között Emberi Jogok Amerikaközi Bírósága (EJAB), *Saramaka emberek kontra Suriname.*, prel., merits, rep., costs, 2007. november 28. C sorozat No. 172.; *Yakye Axa benszüllött közösség kontra Paraguay*, merits, rep., costs, 2005. június 17. C sorozat, No. 125. Lásd továbbá Jennifer A AMIOTT, *Environment, Equality, and Indigenous Peoples' Land Rights in the InterAmerican Human Rights System: Mayagna (Sumo) Indigenous Community of Awas Tingni v. Nicaragua*, *Environmental Law*, 32(2002), 873–903. Különösen érdekesnek ígérkezik a Kolumbia által tanácsadó véleményezési eljárásra felterjesztett azon kérdés, amely egyes nagyobb projektek a tengeri környezetre gyakorolt hatása emberi jogi vetületeinek vizsgálatát kéri az EJAB-tól.

⁷ ITLOS, *Southern Bluefin Tuna Cases* (Új-Zéland vs. Japán; Ausztrália vs. Japán), No. 3. és 4., ideiglenes intézkedés, 1999. augusztus 27.

⁸ Többek között Európai Bíróság (EB), 91/79. sz., *Bizottság kontra Olaszország* ügyben 1980. március 18-án hozott ítélet (EBHT 1980., 1099. o.); 240/83. sz., *Procureur de la République kontra Association de défense des brûleurs d'huiles usagées* ügyben 1985. február 7-én hozott ítélet (EBHT 1985., 531. o.); C-341/95. sz., *Bettati kontra Safety High-Tech SRL* ügyben 1998. július 14-én hozott ítélet. (EBHT 1998., 4355. o.). Lásd továbbá Lásd továbbá CSÁK Csilla, *Environment Policy = Public Policies of the European Union*, szerk. ANGYAL Zoltán et al., Marosvásárhely, Editura Universitatii 'Petru Maior', 2008, 143–159. o.

⁹ Lásd például WTO panel, EK – *azbeszt és azbeszt tartalmú termékekre vonatkozó intézkedések*, WT/DS135/R, 2000. szeptember 18., WTO Fellebbviteli Testület, EK – *azbeszt és azbeszt tartalmú termékekre vonatkozó intézkedések*, WT/DS135/AB/R, 2001. március 12.; WTO panel, USA – *behozatali tilalom egyes tengeri rákokra és tengeri rák készítményekre*, WT/DS58/R, 1998. május 15., WTO Fellebbviteli Testület, USA – *behozatali tilalom egyes tengeri rákokra és tengeri rák készítményekre*, WT/DS58/AB/R, 1998. október 12. Lásd SZILÁGYI János Ede: *WTO-jog és környezetvédelem*, in: *Reformator iuris cooperandi* (szerk.: BOBVOŠ Pál), Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2009, 485-511. o.; PALÁSTI Gábor: *A környezet védelme a termékek fogalmának globális szabályozási rendszerében*, in: FAZEKAS Judit – PALÁSTI: *Globalizáció. Piacliberalizáció*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2004, 319-394. o. és SZILÁGYI: *Környezetvédelem a Világkereskedelmi Szervezet jogában = Környezetjog: Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*, szerk. SZILÁGYI János Ede, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 25–50.

¹⁰ https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/20160915_OTP-Policy_Case-Selection_Eng.pdf

szennyezések, például a vízszennyezés vagy a légszennyezés kérdése, bizonyos állatfajok védelme, vagy akár a vízmennyiségi kérdések.

Jelen rövid tanulmányban a felsorolt fórumok közül mindössze egy, a Nemzetközi Bíróság előtt lezajlott tendenciákra teszünk utalást, fenntartva természetesen azt, hogy e témakör részletes kifejtése jóval nagyobb teret vesz igénybe.

2. A Nemzetközi Bíróság és a környezetjog

A Nemzetközi Bíróság számos esetben találkozott valamely környezeti elemet érintő üggyel: az úttörőnek tartott és a szakirodalom által széles körben tárgyalt¹¹ Bős-Nagymaros ítélet előtt is voltak már ezzel kapcsolatos ügyek.¹² Igaz ugyanakkor, hogy valódi környezeti bíraskodásról azokban az esetekben végképp nem beszélhetünk, csak megállapíthatjuk, hogy a természeti erőforrások a Nemzetközi Bíróság gyakorlatának jelentős szegmensét (mintegy harmadát) lefedik.

A Bős-Nagymaros ügy maga is a kompromisszum foglya volt: noha az első igazi környezetvédelmi ítéletként beszélünk róla, valójában nemcsak a Nemzetközi Bíróság volt mértékletes a környezeti érvek – többek között az ökológiai szükséghelyzetre vonatkozó magyar érvelés – figyelembe vétele kapcsán, de a kereteket, azaz a nemzetközi szerződési jog dominanciáját a kompromisszum is megalapozta. Így születhetett meg a környezetjogi szempontból semmiképpen sem kielégítő, de legalább részben előremutató, a legalapvetőbb környezeti érveket inkább ki nem mondottan, óvatosan figyelembe vevő ítélet. Mindazonáltal egy kicsit úgy érezhettük, mintha kinyílt volna Pandora szelencéje, és a Bős-Nagymarost követő évek ítélkezési gyakorlat – különös tekintettel a nemzetközi környezetjogban lezajlott fejlődésre – egyre növekvő mértékben veszi majd figyelembe e szempontokat.

Ezt az optimizmust először – igazán – az Uruguay folyói papírgyár ügye (Argentína kontra Uruguay, 2010) törte meg, amely nem használta ki a szerződési jog által biztosított kereteket. Mindezt a legjobban Cançado Trindade bírónak az ügyhöz fűzött különvéleményében érhetjük tetten,¹³ ahol kifejti, hogy a Bíróság annak ellenére nem ragadta meg ezt a lehetőséget (ti. a nemzetközi környezetjog fejlesztésének előtte soha nem látott esélyét), hogy mindkét peres fél hivatkozott például a nemzetközi környezetjog általános elveire.¹⁴ Ezt a részleges kudarcot azonban hamar tudta feledtetni az a tény, hogy 2010-ben két új nemzetközi környezetjogi ügy is került a Nemzetközi Bíróság elé (egy harmadik, a légi permetezéses Ecuador kontra Kolumbia pedig már két éve folyamatban volt): az

¹¹ Lásd például HERCZEGH Géza, Bős-Nagymaros, *Valóság*, 2004/2, 1–20.; NAGY Boldizsár, Bős-breviárium, *Beszélő*, 10(2005), 10.; Pierre-Marie DUPUY, L'invocation de l'état de nécessité écologique: les enseignements tirés d'une étude de cas, *La nécessité en droit international: colloque de Grenoble*, Paris, Pedone, 2007.

¹² Lásd például NB, *Naurui foszfátfölddek ügye*, Nauru kontra Ausztrália, 1992. június 26.

¹³ NB, Cançado Trindade bíró különvéleménye, 52-96. pontok.

¹⁴ Uo. 53. pont.

antarktiszi bálnavadászat (Ausztrália kontra Japán) és a határzónában Nicaragua által kifejlesztett egyes tevékenységek ügye (Costa Rica kontra Nicaragua).

Ausztrália 2010. május 31-én nyújtott be keresetet a Nemzetközi Bírósághoz Japán ellen annak megállapítása érdekében, hogy a felkelő nap országa bálnakutatási programja keretében az antarktiszi vizeken olyan bálnavadászatot folytat, amely ellentétben áll a Japán által a bálnavadászat szabályozásáról szóló nemzetközi egyezményben (ICRW),¹⁵ illetve a tengeri emlősök és a tengeri környezet védelmében vállalt egyéb nemzetközi kötelezettségeivel. Japánban akkor a JARPA II program volt érvényben, amely 2005-ben kezdődött, és alapvetően az Antarktisz köré koncentrált, illetőleg a JARPN II, amely a Csendes-óceán északi részére összpontosított. A bálnavadászat alternatívái, például a bálnales bevezetése mellett érvelő Ausztrália az ICRW alapján működő Nemzetközi Bálnavadászati Bizottságban¹⁶ (IWC) már régóta próbálta bálnavadász gyakorlatának megváltoztatására rábírn Japánt, ám ez sikertelennek bizonyult részben az IWC gyenge jogosítványai, részben pedig annak következtében, hogy Japán költségvetési támogatást nyújtott például a bizottságban mellette szavazó kis karibi államok kormányainak.¹⁷ Ausztrália ezt követően fordult a Nemzetközi Bírósághoz. Japán a per során végig arra hivatkozott, hogy csak az ICRW 8. cikkének (1) bekezdésében foglalt kivétel alapján, a „bálnakutatás érdekében” öli le az állatokat (pontosabban ad erre engedélyt, a japán állami Cetkutató Intézet – ICR, Institute of Cetacean Research irányításával), mindenféle kereskedelmi célzat nélkül (a kereskedelmi célú bálnavadászat ugyanis 1986 óta tilos). Ennek igencsak ellentmondott, s így Ausztrália pozícióját erősítette például a leölt állatok száma (mely akkor – hivatalosan – körülbelül évi 1000 állatra „korlátozódott”), illetőleg a különböző természetvédő csoportok (WWF, Sea Shepherd, Greenpeace, stb.) által rögzített, a világhálón is fellelhető felvételek tömege, amelyek tanúsága szerint a tengeri emlősök tetemeit egyáltalán nem (vagy elsősorban nem) tudományos célra használták fel. Maga az a tény is kérdéses volt, hogy a bálnák védelme hogyan valósulhat meg ilyen nagyszámú leölésük által. Ismét optimizmusra adott okot az, hogy – nem mérföldes léptekkel ugyan, de – ítéletében a Nemzetközi Bíróság Ausztráliának adott igazat, és Japánnak megtiltotta a bálnavadászatot a JARPA II program keretében. Természetesen a – százalékban nehezen meghatározható – sikerhez hozzájárult a megfelelő szerződési alap is, az ICRW egyezmény léte.

Ebből a szempontból nyilvánvalóan bizonytalanabb talajra tévedt a San Juan folyó ügye, amelynek kapcsán – a Calero-sziget kapcsán megadott ideiglenes intézkedés által kiváltott optimista hangulat ellenére – a viharfelhők már akkor gyülekezni kezdhettek, amikor a Bíróság egyesítette ezt az ügyet a Nicaragua által Costa Rica ellen pár hónappal később benyújtott kereset által kreált ügygel. Utóbbi egy costa rica-i területen épült út ügye volt, amelyben nem végezték el a megfelelő hatásvizsgálatot. Costa Rica keresete egészen másra, egy komplex nemzetközi kérdésre irányult.

¹⁵ International Convention for the Regulation of Whaling – ICRW

¹⁶ International Whaling Commission, IWC

¹⁷ Lásd Paul BROWN, Japan admits using aid to build pro-whaling vote, The Guardian, 1999. november 11., <http://www.guardian.co.uk/environment/1999/nov/11/whaling.internationalnews> [2010.09.15]

A Nicaragua és Costa Rica közötti határt – sorozatos viták és villongások után – 1858-ban rendezte az ún. Cañas–Jerez-szerződés, majd 1888-ban Grover Cleveland amerikai elnök választottbírói ítéletében értelmezte; ezek értelmében a két állam közötti határvonal a San Juan folyó jobb partján húzódik. Ez a szabály ellentétben áll a folyókon húzott határokra vonatkozó általános nemzetközi gyakorlattal, amely – a gyakorlati szempontokat figyelembe véve – a hajózható folyók esetén, amilyen a San Juan is, a határfolyó sodorvonalát jelöli meg határként az esetek elsősorú többségében, így biztosítható ugyanis hosszú távon a lehető legkevesebb konfliktus a szomszédos államok között. Ugyan Nicaragua már korábban megkezdte a San Juan folyó medrének kotrását, ám 2010 októberében a munkálatok részben új irányt vettek. A folyó kotrását végző – részben katonai – alakulatok októberben léptek Costa Rica-i területre. A Calero-sziget körüli munkálatok kapcsán Costa Rica több dolgot sérelmezett: egyrészt a kotrás önmagában óriási természeti károkat okoz az ő területén, különösen a sziget – már korábban természetvédelmi területtől¹⁸ nyilvánított – vizes élőhelyein, másrészt a kotrásból származó üledéket – jogellenesen – az ő területén helyezik el, harmadrészt a Calero-szigetet keresztülvágva csatornát építenek Costa Rica-i területen. Nicaragua válaszul azt közölte, hogy a kérdéses terület az övé, s eddig Costa Rica volt jogsértésben, ezenfelül pusztán a drogcsempészet megakadályozása a célja.¹⁹ Természetesen széles körben ismert volt a tény, hogy Nicaragua a Panama-csatorna konkurenciájának megépítésére törekszik, így a kérdés jogi és környezetjogi aspektusai mellé nem jelentéktelen gazdasági megfontolások is társultak.²⁰ Mindazonáltal már idejekorán látszott, hogy az ítélet²¹ sorsdöntő lesz a nemzetközi környezetvédelmi bíraskodás, azon belül is a Nemzetközi Bíróság abban betöltött szerepe kapcsán.

A Nemzetközi Bíróság ebben az ítéletben azonban ismét igyekezett kiegyensúlyozott ítéletet hozni, féltetve a bálnavadászat kapcsán látott bátrabb hozzáállását, már ami a környezetjogi érveket illeti. Costa Rica érdekeit – első ránézésre –, úgy tűnik, figyelembe vette a Bíróság. Közelebről megnézve azonban az ítéletet, különösen a ramsari területek védelmében a Calero-sziget kapcsán kiadott ideiglenes intézkedés megsértése tekintetében, a Bíróság messze nem használta ki az ügyben az asztalon heverő környezetvédelmi potenciált, és alapvetően a klasszikus – valljuk be, jól megalapozott – nemzetközi jogi érvelési stratégiával támasztotta alá az ítéletét. Ez különösen akkor tűnik aránytalannak, ha – megnézve az ítélet rendelkező részének utolsó előtti pontját – a Costa Rica-i útépités kapcsán megállapította a környezeti hatásvizsgálat hiányából adódóan a

¹⁸ A térség a Barra del Colorado nemzeti park része

¹⁹ Lásd a nicaraguai kormány ún. Fehér Könyvét, „Río San Juan de Nicaragua. Las Verdades que Costa Rica oculta”. [http://www.cancilleria.gob.ni/diferendos/Verda desQueCostaRicaOculta_webVersion.pdf](http://www.cancilleria.gob.ni/diferendos/Verda%20desQueCostaRicaOculta_webVersion.pdf) (2011.05.19)., a továbbiakban: Fehér Könyv, 8.

²⁰ Bővebben lásd RAISZ Anikó: Nemzetközi környezetvédelmi kérdések a Nemzetközi Bíróság előtt napjainkban. *Publicaciones Universitatis Miskolcensis Series Juridica et Politica*, 2011/29/1., 273-289. o.

²¹ Az ítélet elemzését lásd BÁNYAI Orsolya: Egy elszalasztott lehetőség: a hágai Nemzetközi Bíróság ítélete Nicaragua és Costa Rica környezetvédelmi vonatkozású jogvitájában, *Pro Futuro*, 2016/2., 181-199. o.

nemzetközi jogi kötelezettségek megsértését. Noha önmagában a környezeti hatásvizsgálat szükségességének ilyen magas szintű joggyakorlati elismerése a nemzetközi környezetjogi bíraskodás fontos lépésének tekinthető, összességében – különös tekintettel a környezetvédelmi érveknek az ítékezés során történő esetleges felhasználására – mégsem tekinthetünk nyugodtan a közeljövő nemzetközi környezetjogi ítéletei elé. Éppen azt nem sikerült még kialakítania a gyakorlatnak, amelyre olyan nagy szükség lenne ahhoz, hogy az ítéleteknek az adott ügyeken túlmutató gyakorlati hatása is legyen: a kiszámítható, nagyjából egységes, ha nem is joggyakorlatot, de legalább módszertant a nemzetközi környezetvédelmi ügyek tekintetében.

3. Záró gondolatok

A kegyelemdőfést a Nemzetközi Bíróság nemzetközi környezetjogi bíraskodása tekintetében a Marshall-szigetek nukleáris tesztek kapcsán megfogalmazott keresetének elutasítása jelentette.²² A 2016 októberében meghozott ítéletek²³ az előzetes kifogásoknak helyt adva (az Egyesült Királyság tekintetében nyolc-nyolc ellenében, elnöki döntéssel²⁴) utasították el az érdemi tárgyalást, és hagyták veszni korunk talán leglényegesebb, mindenestre legfélelmetesebb kérdéseinek egyikét. Ha kevésbé szigorúak és optimistábbak akarunk lenni, akkor a szavazati arányok és a különvélemények nyomán viszont úgy is értelmezhetjük ezt a helyzetet, hogy már nem sok hiányzott a Bíróságon belül a környezetvédelmi szemlélet felülkerekedéséhez. A pohár félig tele vagy félig üres problémájához érkeztünk tehát. A jelen tanulmányban feltett kérdés azonban nem a Nemzetközi Bíróság státusza, hanem az, hogy képes-e ellátni a legmagasabb szintű nemzetközi környezetjogi bíraskodást, vagy új szerv után kell nézni, amely erre alkalmasabb. Utóbbinak egyelőre vajmi kevés esélyét – még ha annál nagyobb szükségét is – látom. Hogyan értékelhetjük tehát ezt a helyzetet?

A kérdés megválaszolása helyett inkább azzal zárom ezen ünnepi kötetbe szánt gondolataimat, hogy Prugberger professzor úr mit csinálna egy ilyen helyzetet látva. Valószínűleg kíméletlen lényeglátással és fiatal (nem csak fiatalos!) lendülettel papírra vetné jó szándékú kritikáit... Azt hiszem, a tudomány egyik fontos feladata ez: a nem önmagáért való, hanem a dolgokat jobbítani akaró kritika megjelenítése. Azt pedig csak remélni tudom, hogy a nemzetközi környezetvédelmi bíraskodás is átveszi majd Prugberger professzor úr lendületét.

---

²² NB, *A nukleáris fegyverkezési versennyel és a nukleáris leszereléssel kapcsolatos kötelezettségek ügye*, Marshall-szigetek kontra Egyesült Királyság; Marshall-szigetek kontra Pakisztán és Marshall-szigetek kontra India, 2016. október 5.

²³ A Marshall-szigetek az Egyesült Királyság mellett Pakisztán és India ellen is keresetet nyújtott be.

²⁴ Az arányok ügynként változóak.